

Kochanowski, Jerzy

„Der Zweite Weltkrieg. Analysen -
Grundzüge - Forschungsbilanz”, red.
Wolfgang Michalka, München 1989 :
[recenzja]

Przegląd Historyczny 82/3-4, 560-561

1991

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Jerzy I z d e b s k i omówił sytuację militarną pomiędzy Wisłą i Bugiem po 15 września 1939, przedstawiając m. in. zasięg sowieckiego marszu w kierunku Warszawy (zajęcie Siedlec, Sokołowa) i przebieg pertraktacji niemiecko-sowieckich 5 października 1939 w Mińsku Mazowieckim. Swoje ustalenia oparł głównie na źródłach niemieckich z Mikrofilmów Aleksandryjskich. Jerzy S r o k a zapoznał czytelników z krótkim okresem okupacji Białej Podlaskiej przez Armię Czerwoną (25 września — 9 października 1939), wskazując na niechlubne zachowanie przedstawicieli narodowości żydowskiej i godną, w zdecydowanej większości, postawę społeczeństwa polskiego, stosowanie biernego oporu i niechęć do współpracy z tymczasowymi władzami okupacyjnymi, rekwizycje i pospolite rabunki wojsk sowieckich. W następnym szkicu ksiądz Roman S o s z y ń s k i zawarł refleksje nad agresją sowiecką w perspektywie dziejowych stosunków polsko-rosyjskich, stwierdzając m. in., że „17 września 1939 r. [był] dniem krzywdy, a postępowanie Rosji Radzieckiej dokładnie pasowało do jej linii postępowania ze słabszymi narodami, jaką stosowała przez długie wieki Rosja carów”. W ostatnim szkicu Tomasz D e m i d o w i c z omówił ciekawe źródło historyczne do tego okresu, jakim jest „Prawda Białej Podlaskiej” — polskojęzyczny organ prasowy Tymczasowego Zarządu Miasta i Powiatu, której dwa numery ukazały się 30 września i 2 października 1939, stanowiąc propagandowe narzędzie okupacyjnych władz cywilnych.

Oceniając publikację z punktu widzenia wartości naukowych i popularyzatorskich, należy podkreślić zbytnią powierzchowność przeprowadzonych kwerend źródłowych, na co wskazują przypisy (lub ich zupełny brak) i wyrazić nadzieję, że problematyka ta znajdzie odpowiednie miejsce w dalszych badaniach oraz publikacjach.

A. K.

Der Zweite Weltkrieg. Analysen — Grundzüge — Forschungsbilanz. Im Auftrag des Militärgeschichtlichen Forschungsamtes hrsg. von Wolfgang M i c h a l k a, Piper Verlag, München 1989, s. XVI, 878.

Praca przygotowana została na 50 rocznicę rozpoczęcia II wojny światowej z inicjatywy Militärgeschichtliche Forschungsamt we Freiburgu. Jest to zbiór 56 artykułów, opracowanych przez 54 historyków, nie tylko niemieckich (wśród zagranicznych autorów także Marian Z g ó r n i a k i Czesław M a d a j c z y k). Pomimo dużego zróżnicowania autorów, tak pod względem doświadczenia badawczego, jak i wieku (najstarszy — rocznik 1921, najmłodszy — 1960) udało się osiągnąć reprezentatywne podsumowanie badań nad dziejami II wojny światowej, przedstawiając jej aspekty polityczno-ideologiczne, gospodarczo-socjalne, kulturalno-etyczne, prawne oraz militarne.

Poszczególne artykuły zgrupowane są w pięciu częściach tematycznych:

Pierwsza (s. 1—202, 12 artykułów) analizuje z naciskiem położonym na Europę — system polityczny po zakończeniu I wojny światowej, uwarunkowania wybuchu następnego konfliktu oraz politykę międzynarodową Niemiec już w czasie trwania wojny.

Druga (s. 203—346, 10 artykułów) poświęcona jest zagadnieniom społecznym — psychologicznej mobilizacji społeczeństwa niemieckiego w latach 1933—1939, pozycji elit, stosunkowi społeczeństwa do wojska i wojny.

Część trzecia (s. 347—444, sześć tekstów) zajmuje się problemami gospodarczymi i społeczno-politycznymi; wykorzystaniem doświadczeń i wojny, przygotowaniem gospodarki do wojny, efektywnością gospodarki wojennej.

Czwarta najobszerniejsza (s. 445—744, 19 artykułów) poświęcona jest politycznym i militarnym zagadnieniom prowadzenia wojny. Ograniczono się tu jednak tylko do lat 1939—1942 — od omówienia sytuacji i planów operacyjnych Polski przed wybuchem wojny (artykuł M. Zgórniaka), do rozpoczęcia konfliktu z ZSRR i USA. Poza tę cezurę wykracza jedynie tekst K. H. F r i e s e r a o działalności Komitetu Narodowego „Wolne Niemcy”.

Część ostatnia (s. 747–873, dziewięć artykułów) omawia natomiast problem wojny totalnej, politykę rasową, Holocaust społeczności żydowskiej (m. in. Cz. Madajczyk), zagadnienia eutanazji, jeńców radzieckich i przymusowych robotników.

Prawie wszystkie artykuły zaopatrzone są w aparat naukowy. Pracę uzupełnia — co jest w tym przypadku szczególnie istotne — wykaz autorów wraz z podstawowymi informacjami biograficznymi.

J. K.

Zapiski opracowali: M. A. (Marek Andrzejewski), H. G. (Hieronim Grala) A. K. (Arkadiusz Kołodziejczyk), J. K. (Jerzy Kochanowski), M. K. (Małgorzata Karpińska), R. K. (Rafał Karpiński), S. K. (Stefan Kieniewicz), R. Kul. (Ryszard Kulesza), D. S. (Dariusz Stola), A. W. (Andrzej Wyrobisz), G. W. (Grzegorz Waliński), J. Z. (Joachim Zdrenka).